

Slovincem ob novem letu.

(Spisal *Veridicus*.)

Pisatelj teh vrstic nima takega srečnega in veselega duha, da bi se mu vse na svetu zdelo dobro; ne goji rad svetlih upov, ne sodi človeka z zaprtimi očmi: temveč življenje ga je naučilo treznosti, ostrosti, odločnosti. Zato se pa ne boji, da bi v naslednjih vrsticah Slovence bolj zazibaval v spanje kakor jih budil iz spanja, bolj jih vtapljal v brezskrbnost in samoljubno zadovoljnost kakor jim kazal njih pravo podobo in jih budil k delu.

O političnih naših razmerah nas vestno in živahno poučujejo naši politični časniki. Kdor se ozira na naše neugodne razmere in na moč naših nasprotnikov, mora priznati, da Slovenci na političnem polju ne storé malo. Po vseh pokrajinah se gibljejo in se pogumno stavijo v bojne vrste. Vstrajno odrivajo nasprotnika in ne položé orožja iz rok. Kakor so morali nekdanj Judje v jedni roki držati meč, ko so gradili mesto Jeruzalem, tako morajo tudi obmejni Slovenci držati v jedni roki meč, ko obdelujejo z drugo roko domače polje in stavijo svoja

ognjišča. Tudi naši 'zastopniki' se resno trudijo v splošni zmešnjavi in pogubni povodni političnih strastij ujeti kaj za svoj narod. In ko se druge stranke cepijo v veje, oklepajo se naši sloge. Ko bi bili še nekateri elementi toliko domoljubni, da bi se odkritosrčno oklenili sloge na krščanski podlagi, smeli bi imenovati naše politično stanje dokaj veselo in smeli bi upati marsikaj dobrega v bodočnosti.

A naš namen ni, pisati o zunanjih ali političnih naših razmerah, marveč o notranjih, socialnih in gospodarskih, ker so še važnejše za naš obstanek in napredek kakor one. Tudi najumnejši politiki ne rešijo naroda, ako ga razjeda gniloba, ako mu ginejo moči od leta do leta, ako ne raste sam iz sebe.

Narodnjaki, t. j. oni, ki res ljubijo naš narod in radi nesebično delajo za njegov prospeh, morajo posvetiti vse svoje moči temu 'notranjemu' delu. Kakšno bodi to delo, to je lahko umeti, ako si ogledamo notranje naše razmere.

Začnimo pri mladini! Kakor je žalostno, tako je vendar resnično, da se naša mladina, bodisi šolska, ali tudi nešolska, mladina iz srednjih in drugih stanov jako zgodaj udaja uživanju, potratu in nerednemu življenju. Krčme in pivnice so mnogim tako krepkim, tako nadarjenim, tako nadobudnim mladeničem središče njih mišljenja in življenja. Koliko duševnega, telesnega in denarnega kapitala nam gre po tej poti v izgubo, kako se narodova bodočnost ugonablja, tega vendar ni treba razkladati. Ako so taki mladeniči v šolah, varajo stariše in sebe, pa tudi podirajo domači dom; ako so doma pri stariših, kopljejo jim zgodnji grob. In kaj more izrasti iz takih mladeničev, ki ljubijo uživanje nad vse? V najboljšem slučaju so ali slabotneži ali nerazsodni fanatiki.

Zato morajo domoljubi voditi, opominjati, svariti mladino, bodi jej ljubo ali ne. V tem delu ne zadostuje skrb šole in šolskih učiteljev, pomagati morajo prijatelji mladine tudi izven šole. Tu ne odobrujemo onega postopanja, s katerim hočejo nekateri šolsko mladino prikleniti jedino le na šolo in odbiti vsakogar, ki hoče dejansko pokazati svoje zanimanje za napredek mladeničev,

kakor n. pr. duhovniki, katerih poklic je prav tako delo: marveč mislimo, da bi si šola morala želeti takih izvenšolskih sotrudnikov za mladine gmotni obstanek in še bolj za moralni napredek.

Najhujše pa je, ako ima zoreča mladina priliko npravno se pohujševati in propadati. Stari Germani so bili strah rimske države in so jo naposled razrušili s svojo pestjo. A niso bili mehkužneži; njih mladina je živela pošteno, zdržno in nedolžno, dokler ni prišla v zrelo dobo. Zdržen in trezen narod je močan. Narod pa, kateremu propada npravnost, propada sam; naposled zgnije in izgine. Kako se v tem oziru pri nas obrača na slabo, to je težko povedati, zlasti v takem listu, kakoršen je naš. A molčati ne smemo: klicati moramo odločilnim možem, da si nakopujejo strašno odgovornost na glavo pred narodom in še bolj pred Bogom, čegar ostri sodbi ne odide nihče.

Seveda je pri drugih narodih mladina tudi lahkomišljena. Toda večji narodi smejo — ako smemo tako reči po navadni frazi — brez škode grešiti prav zaradi svoje moči in velikosti. Pri nas se pa hudo občuti že majhna izguba. (Konec.)

Vabilo na naročbo za l. 1899.

Težko vabimo na naročbo z ozirom na to, da domoljubni Slovenci mnogo plačujejo za razne namene. A resnično je le, da časopisje pri nas še nikakor ni tako razširjeno, kakor pri drugih oljikanih slovanskih narodih. Koliko več beró Čehi, Poljaki i. dr., kakor mi Slovenci!

Zato sme „Dom in svet“ vneto pozvati vse dobrohotne Slovence, naj si ga v obilnem številu naročé, ker le tedaj si bo mogel ohra-

niti dobre sotrudnike in napredovati v besedi in v sliki.

Lastniku tega lista se gre — to zatrjuje slovesno — jedino za dobro stvar, t. j. za pravi naš narodni napredek, za katerega hoče z veseljem delovati.

Trdno upamo, da si Slovenec pribori lepo bodočnost, saj je zmožen, da si pridobi najlepšo. A umeti, hoteti in delati treba.

Dom in svet.

Osebne novice.

Gosp. prof. *Tomo Zupan*, predsednik družbe sv. Cirila in Metoda, je z novim letom 1899. sprejel uredništvo „Zgodnje Danice“.

Gosp. profesor *Anton Funtek*, slovenski pesnik in pisatelj, je sprejel z novim letom uredništvo lista „Laibacher Zeitung“.

Gosp. *Engelbert Gangl*, učitelj v Ljubljani, je spisal družinsko dramo „Sin“, ki se je igrala dné 22. grudna min. l. v ljubljanskem gledališču.

Gosp. *Antona Hribarja* zbrane pesmi so izšle koncem min. leta v Celju z naslovom „Popevčice“. Več povemo v posebni oceni. Pesnik je sedaj kapelan v Polh. Gradcu, lani je urejal tudi „Danico“.

Slovincem ob novem letu.

(Spisal *Veridicus*.)

(Konec.)

Narodnjaki bi morali v šoli in zunaj šole naši mladini razkladati, kakšen je narod, čegar sinovi in hčere smo. Pojasniti bi ji morali, koliko pričakuje domovina od vsakatega, kako skrbno moramo torej vsi porabljeni svoje moči, da bomo močni, čeprav nas je malo. Ljubezen do malega in zaničevanega naroda mora zgodaj prešiniti mlado srce, potem bo tudi ta ljubezen krepko pospeševala kakor napredek mladine tako tudi napredek vsega našega naroda. V tem oziru ravnajo Nemci, Francozi, Lahi vse drugače kakor mi. Kako se vname srce mlademu Nemcu, ko mu v misel vzameš veliko Nemčijo; kako zažari lice Francozu, ko sliši besedo „France“, in kako oživi Lah, ko se spomni svoje „patrie“! Kdor je bral Amicisov „Cuore“, ta umeva, kako se dá v mladih srcih užigati domovinska ljubezen. Naši mladeniči s pravo domovinsko ljubeznijo v srcu ne bi nosili denarja, ki ga jim oče-kmetič težko dá, rajši v gostilne kakor v knjigotržnice, ne bi z igranjem in drugimi zabavami tratali zlatega časa, ampak bi v sebi vzgajali za domovino može — polne znanja, trdne volje, zlatega značaja.

Obrnimo se h kmečkemu stanu, ki je steber našega naroda! Ta steber sta pa jela rušiti dva domača sovražnika: žganje-pitje in zapravljivost. Žganje, katero pijó Slovenci po nekaterih krajih čim dalje bolj, ukončuje naš narod po telesu ravno tako, kakor je nekdanj pokončevalo domače rodove v Ameriki. Ne samo pijanec sam slabeva, tudi njegov zarod je slaboten in okužen, večkrat do cela slaboumen. Kje so bili nekdanj boljši in pridnejši ljudje kakor naši Gorenjci, kje so bili močnejši korenjaki? Ako bodo pa Gorenjci žganje tako pili še nadalje kakor sedaj, potem morajo v nekaterih desetletjih omagati in propasti.

Zapravljivost uničuje naš narod gmotno. Kdor je bil malo po svetu, vé, kako se trudijo drugod ne samo posamezniki, ampak cele občine, dežele, narodi za blagostanje. Siromak mora bogatino hlapčevati; ako pa ima gospodar kaj premoženja, zaveja se

samostojnosti in svoje veljave. Ako bo naš narod še bolj obubožal, kakor je doslej, je izgubljen. Tujci bodo pokupili zemljo, domačin pojde na tuje, da se potuji, in kmalu ne bo Slovence več. Ta nevarnost je tako velika zato, ker pri nas n. pr. Nемец ali Italijan lahko uspevata, ne da bi jima bilo treba posloveniti se; a Slovenec se med Nemce ali Lahe ne naseli drugače, kakor da izgubi svojo narodnost. Neizrekljivo mnogo so storile posojilnice za naš narod: a da se nevarnost odpravi korenito, treba je izboljšati narod moralno. Razni domoljubi so že stavili nasvete, kaj naj bi se odpravilo, kaj pa uvedlo: nasveti so dobri, da bi se jih narod le oprijel! Potratnost v obleki, velike dote, gostilne — vse to je kvarljivo, a najbolj gostilne, ki pripravijo kmeta ob vse. Tu treba rano kar izrezati!

Naš narod, naše kmetiško ljudstvo, ima v gospodarstvu poleg imenovanih napak še dve drugi, kateri ovirata njegovo napredovanje. Nikakor ne moremo reči, da naš kmet ne želi pridobiti si imetja, blaga in denarja, ali da je zadovoljen z uboštvo. Opazujemo lahko, da so tudi preprosti naši ljudje prav umni in previdni, kadar jim gre za kak dobiček. Toda žal, da večina naših imovitejših ljudij med kmeti obogati s tem, da škodi drugim, da si obrne v svoj prid slabosti, zadrege in nevednost kmetiškega ljudstva. S kmetovanjem pač ne more bogateti dandanes nihče; vsak kmet se šteje srečnega, ako more životariti brez dolgov. Jediná trgovina in krčma utegne donášati lep dobiček: a čim večji in hitrejši je dobiček pri trgovcu in krčmarju, tem huje se godi onim, ki so od njiju odvisni. In kolika nesreča je za narod, da se nihče neče ali ne zna poprijeti drugega dela, katero bi mu tudi donášalo lepega dobička, a ob jednem ne škodovalo, temveč koristilo drugim! Tudi hoče naš domači človek navadno obogateti hitro; jedino tje ga vleče, kjer je dobiček lahek in velik. Da bi bil zadovoljen z malim dobičkom, da bi bil stanoviten in si mislil: zrno do zrna pogača, tega ne mara. Zato je pa

zlasti židovska trgovina tako nevarna domači, in gorje nam, ako se poprej ugnezdi pri nas židovstvo, predno se narod zavé te nevarnosti, kakor se je zgodilo že Hrvatom.

Druga slaba lastnost našega ljudstva je ta, da se preveč ozira na pomoč drugih ljudi in si samo neče pomagati. Kmet dá v šolo dijaka, ob tem pa misli na to, da bi mu pomogli drugi, da bi dobival hrano zastonj itd. Nadalje upa, da mu bo dijak kdaj podpora in ne samo njemu, temveč vsem drugim domačim. Seveda ga tako upanje večinoma goljufa, ker oni dijak, ako pride v kako službo, tudi nima vsega v obilnosti. To upanje pa in neprestano oziranje na druge slabi lastno moč, in tako ne stopi kmet nikdar „na svoje noge“. Pred očmi mu je najrajša sreča brez velikega truda. Ta nesamostojnost se najbolj kaže proti tujcem. Tujec pride, prime se kakega večjega „podvzetja“ in vzame naše ljudi za najnižje delavce. Oh, kako so mu ti hvaležni, da je prišel človek, ki jim je dal kruha! Saj ne pomislijo, da so imeli hleb pred seboj sami; tujec ga jim je prišel snest, njim pa meče le drobtine.

Ta nesamostojnost, to hlapčevstvo, ta otroški duh našega naroda je huda rana, je nevarna bolezen, katere ga je treba ozdraviti čim najprej. Treba, da ljubimo in cenimo najprej to, kar smo pridobili sami. Delo lastnih rok — to nam daje čast; darovi so samo za silo, v potrebi.

Omikani stanovi radi priznavajo, da je za preprosto ljudstvo potrebna vera, da

se mora v njem gojiti čustvo pokorščine, dolžnosti, ljubezni. Omikancem pa — pravijo — vera ni potrebna, ker jo dovolj „nadmeneščuje“ omika. Zaradi tega pa kakor drugodi tako tudi pri nas jako hitro in globoko pada toplomer „verskega čustva“, verske dolžnosti izgubljajo svoj pomen, verske navade so le kot nekake starine. Ob nedeljah je skoro obligatno, da se priredé izleti, in le kdor mora, ostane doma. Da izletniki ne pohajajo božje službe, ki je zapovedana katoličanu, to je lahko umevno. To je jeden izmed slaboverskih pojavov v veliki meri. Dosledno je, da se jednako prezirajo tudi druge verske zapovedi, in tako ugaša v širših slojih versko življenje. Pač je tudi drugodi tako, a slabo naj nam ne bo v vzgled! Ali bo narodnost naša napredovala, ako bo verski duh še dalje tako pojemal, to je lahko povedati, saj nam kaže sedanost dovolj, kam plovemo. Indiferentizma se bo navzelo kmalu tudi ljudstvo, in potem naj mu govori kdo o zvestobi do materinega jezika! Saj je vendar še vedno lože premeniti občevalni jezik kakor odpovedati se verskemu prepričanju. Kdor lahko stori drugo, stori še lože prvo.

Prava inteligencija in prava vernost se vjemata in družita najlepše. Iz obeh izvira najkrepkejši napredek. Zato je močno želeli in z vsemi silami delati na to, da Slovenci ne pademo v brezdno puhloglavskega liberalizma, ampak da se povzdignemo v vseh strokah na ono višino, kjer so drugi narodi, ne da bi zatajili vero svojih dedov in tako zavrgli časno in večno srečo.

„Der Süden.“ Edini časopis za politične, kulturne in gospodarske koristi Hrvatov in Slovencev v nemškem jeziku, izhajajoč na Dunaju, dovršil je prvo dobo. Akoravno je bil časopis „Der Süden“ ustanovljen v najgorši dobi, pridobil si je tekom polleta vendar mnogo prijateljev, ne samo med Hrvati in Slovenci, temveč tudi med drugim slovanskim svetom. Da, celó med Nemci je našel naročnikov, najboljši dokaz, kako potreben da je bil ta list, ki so ga ustanovili odlični slovenski in hrvaški zastopniki v državnem zboru. Ta časopis, ki je izhajal izkraj po dvakrat na mesec, začel je od začetka listopada izhajati po trikrat na mesec, ne da bi se bila starim naročnikom naročnina povišala. Od mnogih strani dohajajo vesti, da bi bil

list skoro postal tednik. To bo pa le takrat mogoče, ko bo za tedensko izdavanje dovolj naročnikov.

Ze s tem, da list izhaja trikrat na mesec, so stroški večji nego naročnina. Zato prosimo slovenske in hrvaške rodoljube, katerim je na tem, da more ta list dosežati svoje svrhe, da se nanj naročajo, naročanje lista čitalnicam, gostilnam, kavarnam in domoljubnim zavodom priporočujejo. Važni za list so tudi oglasi (inserati) posebno za one tvrdke in pojedince, kateri želé trgovinskih in drugih zvez izven slovenskih in hrvaških deželá.

Uredništvo in upravništvo lista „Der Süden“ je na Dunaju, I. Plankengasse 4.

Celoletna naročnina znaša 3 goldinarje, polletna 1 gld. 65 kr.